

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$ an
9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
ora 12 fil., a treia
ora 10 fil.

Tot ce privește fóia,
să se adreseze la: Re-
dactiunea și admini-
stratiunea „Unirea”
în
Blaș.

Fóe bisericéscă-politică.

Anul XIV.

Blaș 23 Iuliu 1904.

Numărul 30.

Pontificele Piu X,

și memoria lui

Ștefan cel Mare.

Din incidentul serbărilor aran-
jate întru amintirea Viteazului
Voevod cel Mare și Sfânt, prințul
Vladimir Ghica a trimis Sfintiei
Sale Pontificelui următoarea depeșă:

*Cardinal Merry del Val.**Vatican-Roma.*

Națiunea română serbează în
acest moment al 4-lea centenar al
morții lui Ștefan cel Mare, eroul
național moldovean, supranumit
de Sixt IV. „Atletul lui Christos.”

Cu ocasiunea acestor glorioase
amintiri, catolicii români roagă
pe sfântul Părinte de a acorda
patriei lor, ca și predecesorului
lor de acum patru veacuri, bine-
cuvântarea sa părințească.

ss) Prințul *Vladimir Ghica.*

Sfînția Sa a trimis prin secre-
tarul său următorul răspuns tele-
grafic:

Roma, 14 Iulie.

Sfântul Părinte ia parte la
festivitatea, ce amintesc pe marele
Vostru erou național, pe care Papa
Sixt IV l'a numit **Atletul lui
Christos**, și din toată inima împă-
rtașese nobililor săi fii din
România binecuvântarea aposto-
lică, dând espresiune dorințelor
sale pentru fericirea lor și pentru
prosperitatea patriei lor glorioase.

*Cardinalul Merry del Val.***SE CER IȘUL.**

Binecuvântarea cea mai mare a
muncei, secerișul s'a început în întreagă
țara. Și nu este o mulțămire, un dar
mai mare pentru poporul nostru agri-
cultor, ca acum, când vede, că nu și-a
aruncat în zădar boanele în pământ, ci
Domnul a revărsat mila sa asupra po-
porului său și a lăsat să rodească pă-
mântul, să producă, căci datele, năca-
surile și sărăcia e mare preste întreagă
țara. Fericit acela care după munca
unui an a ajuns să și adune boanele în
jitniță, căruia nu i-a fost înzădar lu-
crul, a cărui pământ Dumnezeu l'a
ferit de peatră, de secetă, de insecte
stricătioase, dar și mai fericit acela,
care a avut parte de a culege roadele
de pe pământul său, carele nu a lucrat
în pământ străin.

Căci nu vor fi fost puțini nici
acea a căror asudoare au inghitit-o
brazdele pământului boieresc, căci lati-
fundiile cele mari, moșiile boierești să
țin lanț mai ales în comitatele locuite
de români. Luăm datele țării statistice
și începând cu Torontalul, Timișul,
Bihorul, Ardealul vedem zăcile de mii
de jugăre adunate într'o mână, în cari
țăranul lucră cu sârguință, căci și el
trebuie să se hrănească tot cu sfărmi-
turile, ce cad de pe masa celor bogăți.
Nu va prinde deci pe nime mirarea,
că la văzul lanurile coapte de grâu,
la văzul roadelor pământului, ce au
răsărit în urma muncii și a sudoarei
lui, în proporție îi crește și răvna de
a avea și el, de și nu atâta, dar cel
puțin, cât să poată trăi și atunci când
puterea mânilor îi e slăbită.

Și apostolii socialismului, cari stau
la pândă și să folosesc de tot prilejul,
de a câștiga poporul pentru noiele lor
învățături, nu vor lăsa să treacă nici
timpul acesta, când la vederea bogă-
țiilor pământului crește și lăcomia lu-
crătorilor de a avea. Nu știm când și
unde să va repeți iarăși cazul de la
Aleșdi, e însă datorința preoților de a
paraliza ori ce acțiune stricătioasă, ce
mână poporul pe calea perirei înainte.

Căci nu ne putem ascunde din-
aintea adevărului, că multe sunt cauzele,
cari indeamnă poporul, de a să arunca
în brațele jidanilor, cari le promit pă-
duri, pășune, pământ. Poporul nostru
agricultor e sărăcit de tot. Numai de
douezeci de ani în coace să considerăm,
și vedem, că fața comunelor e schimbată.
S'ar duce jumătate în lume, de ar avea
cu ce, și-ar părăsi vatra, pământul, a
cărui în cele mai multe casuri e numai
arândăș acum, după ce proprietariul e
banca, jidanul sau moșierul. Apoi legile
țării încă au fost pentru proprietariul
mic numai legi maștere. De la 1848
în coace nu să face alt ceva de cât să
segregează. Să segregează pădurile, pă-
șunatul, să comasează, segregindu-să
prin aceasta pământurile proprietarilor
mari de a celor mici. Pământul ast fel
cercuit și strâns de moșii mari de toate
părțile cu vreme trebuie să dispară în
dominiul boierului. Îi scapă țăranului
vita în pământul vecin e globit în *bani*
scumpi, îl prinde cu uscături în pădure,
de asemenea e globit tot în *bani*, la
comasări capătă 2—2 jugăre de pământ
sau rău sau pe marginea unui râu,
unde esundarea îi înca că fânașul, îi duce
clăile de pe loc și a rămas sărac. Când
a ajuns de a nu mai avea nimic atunci
ce îi mai e de viață?

Iată deci că însași legile și
indolența conducătorilor au pregătit
causa socialismului.

Cine va zice, că în ast fel de îm-
prejurări nu să va răspândi socialismul?
Oare nu vor soarbe cuvintele profetice
ale unui Bokányi, Goldmann, care le
promite toate, care împarte între să-
răcime, pământ, pădure, pășunat? Și
oare nu vor fi gata de a-și da și amă-
râta cea de viață, care le-a mai rămas,
pentru biruința cauzei socialismului?

Ce să mai amintim apoi de lipsa
de consciință a organelor administrative?
Câte comune nu sunt, unde notariul a
venit cu un bățigaș și 2 batiste de
buzunar și după 10 ani dispune de
zăci de jugăre de pământ, a căror
proprietari sau au luat lumea în cap,
sau au ajuns servitori. Și câte de
asemenea nu sunt, unde străinii năpă-

dese ca lăcustele asupra hotarului și pe căi tertate și neiertate strivesc cu încetul populațiunea din căsile și curțile părintești? Mirare va fi că în ast fel de comune poporul se uită la conducătorii săi ca la nisce elemente ce s'au conjurat să-l stoarcă și sărăcească? — Mirare va fi, că în locuri de acelea, cuvântul preotului e mazere aruncată în parete, poate tocmai pentru că și el nu e tocmai alegător, când e vorba de a-și aduna avere?

Și noi trebuie să fim cu bună luare a minți, că soartea țaranului e depusă în mâinile preoților. Și soartea noastră a tuturor, viitoriul nostru e în brațele vânjoase ale țaranului român. Când el ne va scăpa din mână atunci am rămas ca păstorii fără turmă.

Și datorința preotului nu e numai de a griji de cele spirituale ale poporului, ci și de starea materială. Mulți dintre preoții tineri își încep cariera în parohie mânați de cel mai sfânt idealism, și nu cruță nici osteneală, nici zel de a arăta poporului calea cea mai desăvârșită — *spirituală*. Și în zelul acesta mare nu observă, sau nu îndrăsnesc să observe, că sărăcia, cum culeă familiile una după altă la pământ, nu observă cum cei puternici fac ce le place cu averile comunelor, pun aruncuri, își fac diurne pe diferite titluri. Ce să mai amintesc apoi de pările cele multe, fără lipsă, când un cuvânt al

preotului ar fi putut scuti o partidă de cheltuelile mari de proces, prin cari își mănăcă averea?

Tuturor toate m'am făcut zice sf. Apostol Pavel. Tuturor toate să se facă preotul. Cu sfatul, cu vorba, cu ajutoriul să fie pretotindinea. Păstoriul bun își pune viața pentru turma sa. Și când preotul nu să va îngriji de bunăstarea poporenilor săi, toată munca lui va fi zădarnică. Căci nu pot elădi 99 de înțelepți ani de-arândul atâta, cât strica un nebun într'un ceas.

Numai când vede poporul, că în toate lipsele sale se poate întoarce cu încredere cătră preot, că ei este razimul și scutul celor săraci, numai atunci poate fi scutită aceea comună de plaga socialismului. Atunci nu fețe posomorâte să vor pleca la rădăcina spicelor cu gândul și convingerea că în scurt vor împărți tot, ce astăzi este al unuia, ei vor lucra cu hărnicie, ca din cruțarea zilelor bune să rămână pe timpul, când mâna-le tremurătoare nu va mai putea prinde secere'a

Cărmuitorii nostri.

Cărmuitorii nostri de zi, înșănați vremele pe capra cărmuirii astei țări, ne vrăjmășese cu gând de pierzare și de stângere traiul ce ni-e dat și nouă să-l veem între horarele astei împărății, în care ni-a implântat în scurgerea ei vremea și soartea, neîngrijitoare soarte. — Până acum ni-am

vecut rostul zilelor de trai, străjindu-ne petecul de pământ mărât de atâta lupi flămânzi, și păzându-ne, în imbulzala zilelor de pacoste grea, firea grainului și a legii moștenite din strămoși. Faptura noastră de neam și Dzăul părinților nostri ni le-am păzit și ni le-am mântuit, din primejdurea aprinsă a luptei, cu prețul sângelui și a vieții noastre. — Limba și legea is arvuna netăgăduită și hotărâta a zilelor de vietuire de mai apoi, — și de aceea ni le-am apărat cu atâta vânjosie de braț și cu atâta chibzuire de minte aleasă.

Traiu, cu tot rostul alcătuirii lui bune-rele, ni-e dat de sus. Și de aceea aci vrem să-l trăim, aici, hrăniți de rodul astei glii și acoperiți de paza veghietoare a acestui cer. Legea croitoare de firi și cărmuitoare de popoare vine de sus. Cel ce ne face să fim, ne dă și legea după care să fim și să vietuim. — Nime, nici o faptură pământescă, nu e îndreptătit a opăci curgerea firească a vietuirii unui popor, ori a se strădui, sub împintenarea unor nădejdi de dobânzi și câștiguri de jos, de a sdrobi cu pumnul ori cu puterea volnică a legii firea și alcătuirea noroadelor mai slabe.

Ei, dar alta-i îndreptățirea și alta cu totul alta e făptuirea și purtarea celor ce se sânt încălecați pe buiestrul stăpânirii de popoare. Puternicii zilei nu se uita la drept, ci la dobândă. Nu ne oblađuiesc cu vorba cuminte îmbunată de grija nealegătoare între supuși și supuși, ei cu parul puterii și cu biciul pișcător a măritei legi.

Nu a fost de ajuns că ni-a vitregit cu nemiluita vremea, a trebuit să se mai adaugă și vitregirea din partea celor ce din negrija noastră s'au opioșit în averea și țara străjuită de noi și de brațele noastre. Cărmuitorii zilei, vrăjmași pe cuțite celor ajunși din

FEUILLETON.

Ștefan cel Mare în literatura poporului*).

Poporul era întrebat și el despre Ștefan-Vodă, după ce vorbisera despre dânsul însemnările cărturarilor mai apropiați de dânsul. Țaranul din munți și văi din păduri și de pe malul apelor nu știa nici ziua luptelor, nici anii și nici veacul, căci mai marii lui cuprind mai multe veacuri, nesfârșit de multe, cu trupul lor de uriaș; el nu știa nici numele boierilor, sfetnicilor, Doamnelor și iubitelor care nu luaseră loc lângă dânsul înaintea lumii; el nu putea să deosebească o luptă de alta, ba nici un dușman de celalalt; el nu văzuse nici un hrisov de la marele judecător, nu ajungea să-și însemne nici una din datinele la începutul cărora stătuse voința lui; nu cetise măcar una din pisaniile ce stăteau în fruntea bisericilor durate în cei patru-zeci și șapte de ani de Domnie.

El știa atât, în marea lui nenorocire și în adâncul lui întunerec, până la care ajungea însă, cu mângâiere și făgăduieli, o rază bună din acel veac mare, că neamul său a dat cândva, — dănnăzi, peste trei sute de ani sau cu o mie alții în urmă, — un om minunat, un sfânt cum numai poate

* Din cartea d-lui *Ioșca*: Istoria lui Ștefan cel Mare pentru poporul românesc, București 1904.

răsări altul: ei era izvorul a toată vitejia, el era fântâna tuturor dreptăților, el era marea bunătaților. Pământul Moldovei nu fusese al lui numai atunci când oamenii de de mult îl putuse vedea; el rămăsese al lui în veșii vecilor, cu toți oamenii ce se îngropau pe rând, și în elipe grele, suspinul și rugăciunea să suiau la dânsul ca la Dumnezeu: „Săracu Ștefan-Vodă, unde-i să vadă?!“

Poporul, înaintea căruia stătuseră largi deschise ușile lui, îl chemase la dânsul prin povestea lui iubitoare, care născocia înlocuind adevărul de care n'avea nici o știință: Ștefan nu fusese fecior de Domn, ci copilărise între băiețașii și băietanii satelor, și se arătau la Borzești, în Tinutul Bacăului, unde i-se înălța frumoasa biserică, locurile care-i văzuseră jocul de vitejie. Învărtise în mâni ca ale Făt-Frumosului care glumește cu armele grele ale zmeilor, un buzdugan ieften, tăiat din trunchiurile străvechi ale codrului. El străbătuse în peșteri ca să ucidă urșii, așa pe cum alții de vrâsta lui prindeau fluturi strălucitori deasupra florilor pajistei. Meșteșugni luptelor cu oamenii răi îl învățase de la arhanghelii trimiși de Dumnezeu ce plânge de suferințele saracilor, și ea să nu sperie pe copii cu penele lor de aur orbitor, ei se făcuseră a fi doi moșnegi, adevărați doi moșnegi de la țară, cu căciulile înalte și drepte, cu pietele și barba căzând în valuri de argint, cu ochi cari văd adânc în amintirile zilelor moarte, cu vorba cuminte și înceată, venind tot deuna de foarte departe, — așa niște moșnegi cum va fi fost sus pe Scannul de aur în bainele-i de mătăsu încheiate cu petri scumpe Vodă Alexandru-cel-Bun.

Când s'a făcut mare și a început luptele lui drepte și bune, nici un colț de țară n'a rămas nesfințit de biruințele lui sau de suferințele cu care le plătia. În scorburile acelea mari de lângă Baia s'a adăpostit el, singur-singurel în codru, pândind pe Ungurii menți peirii. Scările acelea tăiate în stâncă au fost făcute pentru dânsul, care cânta vârfuri muntelui. Colo la Voronețul din Bucovina, la Dobrovățul din Vaslui a stat el la ușa sihastrului ce se ruga pentru toți oamenii și de la care voia sfatul cel mai bun ce să mântuie țara, ai cărei apărători periseră: sihastrul i-a primit în chilie, i-a dat învățatura dorită și i-a arătat prin luminile minunate ce se iveau în palmii pădurii, în ce loc trebuie să se ridice mănăstirea de mulțămintă. La Podul-Înalt se arată cetatea lui, fundătura unde s'au grămădit Turcii bătăuți, biciul lui săpat în pământ; podul de colo se zice al Harapului pentru că un Pașă din Arabia depărtata a căzut în acel loc, mușcând de durere pământul străin. Lângă Bozieni Neamțului, nădurea ce a dănnuit până dănnăzi a fost aceea în care s'a odihnit Ștefan după nenorocirea fără umilință de la Războieni. La Cozmin se știe unde s'a risipit codrul asupra dușmanilor, cari nu mai sunt Leșii, ci Turci adevărați, aceia de cari Ștefan a scăpat țara. Dineoace au fost vrăjiți Tatarii cu fucare fermecate și neri de fum, și tăiați până la unu. Cazacii au fost nimiciți la gârta Cazacului. La Ciortărei, de unde era poate boierul său Andreico Ciortorovschi sau Ciortoreanul, a dat Dumnezeu o păclă de a putut să răpuie Ștefan pe păgâni. Cei șapte muni din Vrancea au fost dăruiți de Ștefan la șapte voinici, pe cari mama lor bătrână îi dăduse

rântatea sortii sub maștera și năroada lor cârmuire, vreau să ne vremuiască trainul. Cu afurisita de lege în mână vreau să ne înăcrească trainul, vreau să ne pribegască din cuprinsul acestor hoțare și să ne înghită în apele lor. Pândesc cu ochi vicleni și drăcești destrămarea noastră, cum lupul fliamând pânđește razua oilor.

Limba și legea vreau să ni-le fure. Firea vreau să ni-o omoare. Dar noi numai o fire avem. O lege și o limbă avem. Un Dumnezeu avem și un suflet avem? — Unde-i Dumnezeul vostru, împilatori de noroadă? Cerul vostru unde e? Ori voi aveți alți Dumnezăi și alte ceriuri!

Cu gând tănuț și hoțese întind mâna să ne spurce vetrele și sfintele altare, păzitoare de neam și de lege prin răstimpurile furtunoase ale vremii. Căci nu gând ti paște și o nădăjduire le hrănește sufletele: îngrășarea firei și înmăierea spetei lor cu sângele ales și numărul îndesat al nostru. Vreau, ca noi să ne lăpădam firea noastră și să ne îmbrăcăm în firea lor, străină în sânge și în chiag de a noastră. Nu li-e de ajuns oriăcia de puteri și de câștig, pe cari nu vreau să ni-le deie, le trebuie fărtăție de sânge și de fire. Vremea li împulzește, sângele prin corcire cu poporul oemernic a lui Israel li-se subțiază, neamul li-se împuținează, pământul le fuge de sub picioare, cerul ca azi-mâni se tem că o să li-se închidă de-asupra. — și ei, îndrăgiiții sortii, o să se stângă cu bucătura în gură, fără urmași și fără vită. Gândul esta-i înfrică, teama asta-i prosteste în cap. — Cărma li-e în mână. Vreau să-și mântuie neamul cu legea și cu volnicia. Unde nu pot cu buna ne îndesă cu legea și cu enura. — Și se pricep bine la învățitul harapnicului, în șuerat căzăcesc ne isbese spetele cu pleasna

lui tăietoare. Și nu li-e milă de cei ce sângerează și de cei ce îmbrăncesc sub isbiturile lor îndesate și fără suflet de creștin. Sânge le trebuie, să curgă undă și găria în apele neamului lor, sânge românesc, că-i sânge ales și de soiu.

De când ș'au găsit cuiabarul aici la noi în țară, tot într'una ne-au dujmănit avutul și neamul. Din peana lor nici o lege, nici un crâmbel de lege n-a eșit, carea să ne ocrotească și pe noi, norod supus și ascultător orânduirilor înalte. Prin vremuri greul țării l-au purtat și noi alături cu domnii nostri. Brațele noastre trudite de muncă, dar vânjoase și sângele nostru oțelit, pornit spre fapte de voinicie pentru țară, au ținut strajă voinică hoțarelor acestei țări. Și ne-am apărat pe noi și țara noastră, și i-am apărat și pe ei. Dar răsplata — răsplata ni-au măsurat-o cu vârful baionetei și cu huidualia legii. Prin răstimpurile amarnice ale viețuirii noastre nici odată nu ni s'a răsunat cerul vieții de mila și de ruga celor de la cărmă.

De când s-au pomeșit aici la noi în țară aduși de vânturi prielnice din răsăritul popoarelor nomade și mânași de îmboldnurile firei lor de neam fără stămpăr și fără de popas, și de când ș'au făcut aici la noi, în Arcadia asta fericită, rost de un train prins și așezat, tot într'una au jânduț cu poftire lacomă și nesăbuită la palma noastră de loc, la bogățiile ce le ascunde tănuț glia și firea noastră. Pârğa plină de roadă a lanurilor noastre și belșugul greu al anului le-au momit firea pribegă spre cuprinsul tărâmurilor noastre. Cuibărți bine nu le-a fost de ajuns ospetia noastră largă și darnică, le-a trebuit la început casa și avutul nostru, iar acum, când să simt bine pinși în sea dar au sgârșiturile stăngerii, le trebuie legea

noastră și limba noastră, cu așa în tot prelargul țării stăpânite de ei o fire să fie și un neam să fie: neamul lor și firea lor. Ca așa ruga noroadelor supuse oblăduirii lor să bată același cer și ca o glăsuire să stăpânească pe tot întinsul pământului de azi. Să nu mai fie Român, Slovac, Neamț la fire și la grai, ci să fie tot Ungur și Ungur și la grai și și la fire. Esta li-e visul. Ast fel de năzuiri hrănesc.

Azi sunt la cărmă. Măse o să se învărtă roata, și vremea, cocoană pealegătoare, o să sorocească stăpânirea altor neamuri. De aceea ci azi vreau să-și vămuiască norocul. De azi vreau să-și rânduească tibna și odihna zilelor de mai apoi. Cumpâna grea a zilelor de mâni o sânt, de aceea li-e firea așa de turburată și făptuirea așa de pripită și deochiată.

Își joacă mendrele și sârba măruntel pe spatelul noastre. Strunele legii le bat aprios și învărtejit, și cântecul ese așa de involburat și năprasnic pentru noi și așa de ametitor pentru ei de le adoarne chibzuirea rece a minții și le zmintește judecata dreaptă a gândului. În toțul zăpăcitor al jocului își uită nefericiții de ei, că-s pribegi în părțile acestea, fără legături de sânge și de neam cu cei ce-i incunjoară, și că atunci când își va schimba norocul pasul nime n-o să le întindă mâna de ajutorare și pârghie de mântuire, și o să-i înzăpădească pe veci nămeții potopitori ai stăngerii de popoare. Ne doare că vremea, dascăl bun și cuminte de neamuri, nu le-a ostoit pripirea prea aprinsă și nebună a făptuirii, că nu le-a cioplit firea și nu le-a deschis mintea și judecata nu le-a limpezit-o. Și ne doare și mai tare că tocmă pe noi soartea ne-a svârlit cotea în mâna unor ast fel de stăpânitori.

pentru luptele cele nouă, și numele lor era scris în slovele de pe masa de piatră „a lui Bucur“. Cutare cruce de la fântâna din același Ținut al Putnei mărturisește că acolo și-a dat sufletul, la picioarele stăpânului său, ciobanul care colindase țara întregă enlegând ostași pentru Vodă, rămas fără tovarăși. Dincoace Ștefan a iuvinis pe strășnicii Căpeăni, cu cari se putea pune numai unul ca dănsul. Această-i, lângă Cornari, sau în Bucovina, Dumbrava-Roșie, unde Leșii au asudat sudoare de sânge supt bice și strămnrări arând pentru codrul de stajari cu frunza roșie și răsunetele de gemăt. Oasele acelea înfipite în măruntaieie râpei pe care o spăia apele mănuioase ale Siretinului de primăvară, sunt oase de dușmani, pe cari i-a răpus brațul lui Ștefan. Valea Groazei a văzut spaima Turcilor strânși de arma lui răzbunătoare. La Poiana Dealului-Mare se vād cetatea și șanțurile prin care au crezut în zădar Tatarii că se pot apăra de același ascuțit de sabie. La Sângerii el a vărsat, pe dreptate, acel sânge mult ce se pomenește în numele locului. Din *cerdacul* de lângă Huși, el a pândit în zare, peste Prut, mersul Tătării pustului. În stâncile de la Ștefănești, care ar fi întemeiat fără îndoială de dănsul, Ștefan și-a ascuns mama, care se pomenește la Cetatea Neamțului, și Domnița, în cămări închise cu uși de fier. În Cornari ca și în Dobrogea se povestesc luptele lui cu Doamna Catalina, care a pus să se facă fântâni pentru drumeti în marginea drumului mare. Movila aceia din Vaslui care se zice a lui Burcel, a fost dată de prietenul săracilor unui biet om nevoiaș care chinia în auzul lui arând Dumineca, pe vremea slujbei, cu boi de imprumut. Toate

satele vreau să se tragă din strămoși dărnici de Ștefan pentru vitejie. Unde n'a maritat el fete fără avere, unde n'a făcut el biserică și cetăți și fântâni răcoritoare? În care Ținuturi nu se cântă vre-o înbire a frumosului Vodă Ștefăniță care coboară pe neștiute inelul său de aur în coșta fetelor ce dau să beie străinului frumos?

Tot ce a fost pe acest pământ se topește în lumina lui.

Se știe că el a murit și că pe mormântul lui a ars trei zile și trei nopți o lumină ce care n'o aprinsese nimeni. Dar moartea nu i-a luat simțirea, și, când neamul lui suferă, strămoșul plânge în mormântul său. Plânge, căci nu se poate mișca, dând la o parte povara grea a marmurii albe. Dar odată și odată el va învinge prin puterea strășnică a durerii sale nemărginite. Întăiu sabia-i va răsării din groapă, fioare de oțel, vestind „războiul cel mare“, care va da dreptate neamului românesc. Apoi însuși va ieși în vederea dușmanilor îngroziti, călare, înarmat, săgetând ucigător din ochii săi strășnici, limpeziti de ceata morții îndelungate. Oastea lui, va fi el. Și sângele se va sui până la coamele cailor, și poporul lui Ștefan-cel-Mare va avea atunci pretutindeni pace și fericire. Iar el se va culca iarăși în mormântul lui de la Putna, dormind acum cu dreptii

Cărturarii aveau de unde culege fapte și povești pentru a slăvi numele lui Ștefan: *Letopiseșele* le stăteau înainte, și de pe la 1850 se tipăreau tot mai multe cântece ale poporului, se cercetau tot mai mult supusele lui despre timpurile bătrâne.

Dar ei n'aveau nici puterea de simțire, nici bogăția de închipuire, nici învățatura și nici adevărata dragoste de țară care ar fi trebuit pentru ca un vrednic prinos să vie și din partea lor. Aceasta trebuie s'o spunem.

Să vede și diu următoarea împrejurare:

În 1856, Archimandritul de la Putna, care și el va fi cetit *Letopiseșele*, căpătă de la Cărmuirea austriacă voia a deschide mormintele din Putna pentru a da în sfârșit lui Ștefan cinstea ce i-se cuvenia, pentru a ridica din adâncurile mucede ale pământului scormonit de tâlhari din alte neamuri, rămășițele lui sfinte.

Ceremonia se începu în ziua de 12 Novembre din acel an.

După ce se se descoperită pe rând oasele Mariei, fata a doua a lui Ștefan, ale Mariei soția lui Petru Rareș, ale lui Bogdan Orbul, ale lui Ștefan-cel-Tânăr și ale unui mort domnesc necunoscut, se ajunse peste patru zile la mormântul — ctitorului, așezat în mijlocul bisericii la dreapta, în locul de cinste.

O lespede groasă, încrețită cu dalta, fu găsită întâiu de săpătorii cari se lăsau și ei stăpâniți de eglavia ce cuprindea pe toți cei de față, chiar și pe străini. Mormântul se boltia dedesupt. Opt țerani ridicară lespede, pe când soborul își înălța cântările, rugându-se pentru strălucitul mort.

Se găsi ce lasă în urmă o strecurare de patru sute de ani aproape: capul păstrat în cea mai mare parte și fărâmaturi de oase între surcelele sicriului și petecile mantiei; odoarele: cununa, nasturii, inelele, sabia le luaseră hoții. Atâta se păstrează

La legile fără suflet creștin de ieri să adauge legiuirea muscălească de azi. Azi vreau mai mult ca ieri. Azi nu se îndestulese cu ce avem și cu ce ne iau, azi ne vreau pe noi și firea noastră de neam. Prin legile proaspete, răsnite din creerii înmăiați ai unor legiuitori hăbăuciți la cap de apele unui șovinism acrintit, vreau să pună mâna pe scolile noastre. Vreau să se vâre și să se icuiască în sufletele noastre. Legile aduse proptesc năzuirile și silințele puse pentru ungurirea noastră, pentru corcirea noastră în sânge și în gând. În sufletele crude a răsadului tinăr a neamului nostru vreau să svârle sămânța unei creșteri străine și a unei învățături sarbede și săci, ca la vremea sa, în creerul unui norod lutreg să lăstărească o credință nouă și nemernică, învrăjbită cu credințele scumpe și dragi, încropite în bătaia caldă a sângelui românesc și îmbobotite de focul sfânt al dragostei de neam a celor vecitori ieri alaltăieri ca norod românesc în sânge și în gând.

Cu ast fel de cârmnitori ne-a învrednicit soartea neamului și vremea. Jugul unei ast fel de oblăduiri ni l-a svârlit în gât ueghiobia noastră și ueînfrățirea de puteri și uizuiți a noroadelor, cari din vremuri vechi și-au copt trailul tot în mana roditoare a acestei țări, alătura cu noi.

Și noi stăm încă pe gânduri? De la cine să așteptăm mântuire și izbăvire de pacostea ce vrea să ne vremniască trailul, dacă nu de la noi? Nemernic e acela care în fața primejdinrii își pune nădejdea scăpării în ajutorul străinului becisnic și viclean. Să ne mândrim cu trecutul de mărire al neamului, și să ne încredem în paza oerotoitoare a cerinului! — Dar atât nu e de ajuns! Trebuie să intrăm noi în toful luptei!

Pe cei nemernici și sârbeziiți la suflet să-i dăm la o parte! E ceasul din urmă, neamul meu! E ceasul din urmă.

— ps —

CORESPONDINȚE. ROMÂNIA ÎN SĂRBĂTOARE.

— De la corespondentul nostru particular. —

București 4 Iulie 1904.

În România a fost mare sărbătoare națională: S'a serbat al 4-lea centenar de la moartea lui Ștefan cel mare, domnul Moldovei.

E o bucurie unanimă că începem și noi Românii să desgropăm faptele eroice ale eroilor nostri naționali; o facem aceasta cam târziu, dar tot e bine, după sute de ani ne aducem a minte de ei și ni-i dăm de pildă ca mari luptători pentru limba, națiunea și patria Românească.

Au avut și alte popoare eroii lor, dar un Ștefan cel mare, un Mihail eroul și un Mateiu Corvin, cam rar în istoria lumii întregi.

Este adevărat că pe Corvin îl revindecă Maghiarii pentru ei, ca pe cel mai mare erou al lor, revindece-l, nu ne supără, căci când a luptat și el pentru țara ce o stăpânea, a luptat nu numai pentru un singur popor din aceea țară, ci pentru toate națiunile ce o alcătuiesc și prin urmare și pentru Românii de care avea zăci de mii în ostirile sale; ne pare bine că istoria spune mari laude de Românul Corvin regele Ungariei și că-i recunosc origina lui și că asta nu-i împedecă de a-l preamări mai mult de cât pe ori care din predecesorii și urmașii lui.

Dar să revin să descriu pe scurt cum a decurs sărbătoarea aceasta la București, pentru marele Ștefan:

Cu câte va zile înainte de ziua sărbării, în piața Victoriei ce desparte orașul de frumoasa șosea, (parcul cu grădină și pădure) adevă pe locul uude acum doi ani s'a sărbătorit în mod excepțional ziua de 10 Mai, adevă pătrarul de secol de la resbel și declararea independenței, — s'au ridicat tribune; asemenea din vreme s'a dat stofele necesare la toate scoalele profesionale de fete, de s'au pregătit costume după forma și moda de acum 400 de ani, ce purtau: domnul, familia domnului, boierii și ostași săi; s'au mai făcut și arme, săbii, lănci, arcuiri, cu cari se luptau strămoșii nostri de atunci. Toate pregătirile au fost gata pentru 2 Iulie, ziua morții marelui domn. În tribuna oficială s'a construit un mormânt identic cu cel de la Putna, s'a servit un părăstas în prezența principelui Ferdinand și a micului principe Carol, cari au asistat de la începutul serviciului divin și au ingenunchiat dimpreună cu poporul când s'a cetit de Archiereul Nifon rugăciunea „Doamne Dumnezeul puterilor,” rugăciune redactată pentru ocazie (după cum se spune de părintele Simeon Popescu, profesor de Religie la liceul Lazar, fost protopop în Sibiu pe timpul Mitropolitului Miron Romanul).

Au cântat un cor de vre-o 400 voci, cântecul lui Ștefan Vodă: „Ștefan, Ștefan Domn cel mare, seamăn pe lume nu are.” Alt cor a cântat „Deșteaptă-te Române,” după care a urmat discursurile, primul al studentului în drept Victor Raț care a entusiasm auditorii în cel mai mare grad; după tinărul student a vorbit profesorul universitar I. Bogdan și după acesta Dl S. Haret, ministrul cultelor, iar la urmă un octavan a recitat cu mult curaj și entusiasm „Dumbrava Roșie” de V. Alexandri. În urma tuturor acestora s'a început defilarea cu un

astăzi în mausoleul ce s'a ridicat pe urmă lui Ștefan.

Răsunetul fu foarte slab în Bucovina, în Moldova și nu răzbătu în alte părți ale României. Se vorbi totuș încă în Octombrie de ridicarea unei statui în Iași, dar îndemătorul, Caimacamul de atunci al Moldovei, Toderiță Balș, era un dușman al Unirii, și el vorbea de Ștefan-cel-Mare pentru a întei patriotismul moldovenesc al Moldovenilor, în paguba patriotismului românesc. Se găsiră mai târziu ziare mai deslușite, care lăndară între toate faptele lui Ștefan luptele lui cu Radu-cel-Frumos și cei doi Basarabi, din care făcură războaie cu Muntenii, ceia ce n'au fost.

Iar literatura tăcu.

Nu mai când studenții din Viena, membrii Junimii de acolo, îndemnară, cu Eminescu și Slavici în frunte la o sărbătorire a lui Ștefan la Putna, cu prilejul hramului al patru-sutele de la întemeierea mănăstirii, numai atunci amintirea eroului stoarse lui Alecsandri două poezii slabe, cu desăvârșire reci, care fură cântate înaintea mormântului acoperit cu panglici tricolore și cu flori din parte Românilor din toate părțile. Cu un an înainte, Alecsandri povestise într'un poem lupta de la Dumbrava-Roșie, o lucrare din cele mai bune ale sale, plină de versuri răsunătoare, pe care din nenorocire le tot intrerup altele, mai puțin îngrijite. În ea se vorbește, fără cunoștința adevărului faptelor, de luptele ce s'au putut înțelege între boierii nostri și fruntașii Polonilor. Teranii sunt nitați cu totul, și codrilor cari câștigă marea bităniță din codru. Poemul s'a vândut

pentru ajutarea răniților din Franța, unde învățase și trăise mulți ani din viața sa cântărețul lui Ștefan-cel-Mare.

De baladele, mai vechi, ale lui Bolintineanu aproape nu mai e nevoie să se vorbească: nimeni n'a inhibit mai mult pe Ștefan prin ele.

Ce-a fost mai bun în serbarea de la Putna rămâne discursul, de o mare înălțare de cuget, bogat în icoane uoă și în gânduri adânci și cumiți, al studentului A. D. Xenopol. Istoricul de mai târziu al Românilor a scos din viața lui Ștefan învățături folositoare, ca acelea de a face „unirea prin gând și inimă” înainte de a urmări visuri mari, de a întemeia o cultură adevărat românească, și cât se poate de neatârnată, în care să se înfrățească toți Românii, de a nu pripi lucruri mari cari vin de la sine alifel și care, dacă li se face silă, pier ca inhibitul Psichei, picurat de untelemnul caudelei ce se apropiase fără îngăduire de fața lui când dormia; de a „nu ne înșela asupra stării în care ne aflăm, de a nu ne orbi noi înșine prin lingușiri și înălțări peste aceia ce suntem în adevăr”. Sfaturi a căror nevoie se simte din nenorocire și astăzi, după aproape patru-zeci de ani!

O statuie a lui Ștefan-cel-Mare s'a înălțat la Iași abia în 1883. O făcuse un meșter străin, și a făcut-o rău, cum nici nu se putea alifel, căci numai cine face parte dintr'un popor îi poate înțelege în adevăr eroii, îi poate iubi și le poate da viața bronzului, a marmurii, a picturii sau a cântecului. Între cuvântările rostite atunci au fost și de acele care n'au ținut samă de sfaturile înțelepte pe care le dăduse

studentul Alexandru Xenopol celor mai bătrâni decât dânsul la 1871.

Iar în literatura românească a fost o tăcere...

Afară de marele poet Eminescu: cunoscător desăvârșit al poporului, al trecutului, minte adăcă și bogată, inimă cuprinzătoare, de la care pornise și gândul serbării din 1871. Dar în Iași înstrăinați, în mijlocul marii serbări oficiale, el s'a lăsat furat de gânduri triste, și unde era să se înalțe inutul mândru cătră ceruri, de pe buzele-i îngălbenite zbură doioșia dez-nădăjduită a unei doine de plângere și răzbunare.

Vor ști poezii, scriitorii de astăzi să dea glas iubirii nemărginite cu care, de patru veacuri, mile de mii ale poporului au înecunjurat, și mai departe decât hotarele Moldovei, chipni de viteaz bun, cuminte și sfânt al celui mai mare om ce s'a ridicat dintre Români? Se vor înfrăți ei înaintea acestui altar, măcar pentru clipa în care se înalță liturghia recunoștinții de marile mulțimi care nu pot nici să vorbească, nici să cânte?

Nu prin silinți răzlete, ci prin buna înțelegere la lucrul harnic, se întemeiază învățătura, cultura unui popor, care e vitejia de astăzi, și la această muncă locul cărturarilor e în frunte, — ca să îndemne și să îndrepte.

detașament din regimentul „Mihai Bravu,” regimentul de Geniu, de Artilerie, de Roșiori, apoi elevi ai școlilor primare, liceale și universitare, după cari se observă din de-părțare că apar geandarmi călări cari pre-cedau cortegiul istoric.

Acest cortegiul istoric era un fel de reconstruire a intrării lui Ștefan cel mare în Suceava alături cu Vlad Țepeș, în fruntea unei armate moldovenești cu uniforme și armamentul de pe acele timpuri.

Deci momentul era solemn când după grupul de geandari călări, se zărește marele domn călare cu costumul de ceremonie de mătăasă brodată și aurit, cu sceptrul în mână și cu coroana pe capul acoperit de un păr lung și blond, iar la dreapta având pe Vlad Țepeș, asemenea în costumul vremii și cu o căciulă frumoasă pe cap.

În primul moment, publicul privitor sta într-o tăcere mormântală și cu drept cuvânt, căci dacă înaintea ochilor ni-se des-groapă o glorie a poporului Român, totuși în mintea fie căruia realitatea ne ducea gândul mai departe, până unde acum 400 de ani marele erou și „atletul lui Kristus” cum l-a numit papa de la Roma, contim-poranul său, — își dede sufletul eternului creator. Când însă, marele domn trece pe dinaintea miilor de spectatori, publicul iese din tăcere, și urările de bucurie nu se mai terminau; înaintea lui mergeau buciumașii cu buciume lungi după gât, toboșarii cu tobe de ambe părțile șelei, apoi alte grupuri de surlași și trâmbițași cu trâmbițe foarte lungi. Steagul era făcut după steagul au-tentic al lui Ștefan, care steag se află la Muntele Athos și ostașii cari îl aveau re-presentau garda de onoare. După voievozi urmau în defilare copii din casa domnească, apoi sfetnici, boierii mari, părcălăbii (pre-fecți) județelor. Toți ostași moldovenești ai marelui Ștefan defilează pe dinaintea noastră în costume originale moldovenești de pe vremuri, toți armați cu arcuri, scuturi, săgeți, topoare, sulite și alte arme ce se purtau acum 400 ani. Cortegiul a străbătut calea Victoriei pe la Palatul Regal până la Bu-levard, îndreptându-se spre Cotroceni, pa-latul principelui moștenitor. Tot Bucureștii era în picioare, prăvăliile închise ca și ad-ministrațiunile statului. La 2 oare Academia română pentru comemorarea acestui centenar, a ținut o ședință festivă la care a vorbit Dl. Calenderu președinte, Dl. Sturza secretar, Dl. Ministru Ilaret și Dl. prof. univ. Jorga.

(Va urma.)

Internatul Yancean de fete din Blaj.

Publicare de concurs.

Până în ziua de 15 August n. a. c. se publică concurs pentru primirea în in-ternatul de fete din Blaj.

1. Pentru o elevă sunt de a-se plăti pe un an școlastic 240 cor. solvibili în două sau cel mult în patru rate anticipative, pe lângă aceea o taxă anuală de înscriere de

6 cor. 30 de fl., pentru elevele din clasele elementare și de 12 cor. 30 de fl. pentru elevele din clasele superioare, apoi 2 cor. pe an pentru baie și în sfârșit 20 c. pentru elevele din clasele elementare și 30 c. pentru elevele din clasele civile și superioare ca taxă de material de lucru de mână. Elevele cari vor învăța limba franceză, ori musica instrumentală, vor plăti separat unele taxe moderate.

2. Fiind că elevele vor trebui să poarte vesminte uniforme, se vor plăti 28 —36 cor., după etatea fie căreia. Uniforma aceasta care se pregătește în internat, constă din două surte în formă de rochie, 2 pălării, — una de iarnă și alta de vară — și din o toaletă.

3. La intrarea în internat fie-care elevă trebuie să fie provăzută cu: 6 cămeși, 6 camisoane, 6 pantaloni, 1 fustă de iarnă, 6 servete, 12 batiste 6 părechi de ciorapi, 2 părechi de păpuși, 1 perie de dinți, 1 perie de cap, 2 perii de încălțăminte, 1 plapoamă, 2 doi piepteni, o saltea de lână, 2 perini, 4 fețe de pat, 4 fețe de perină, 2 cuverte de pat din giogin alb, 1 lavor de spălat și 6 ștergare.

Obiectele acestea au să fie marcate cu numele elevei.

Pentru suma plătită fie care elevă va primi:

1. Instrucțiune pentru studiile pres-crise pe clasele I—IV elementare, I—III civile și II superioare, educațiune religioasă morală și deprinderi în conversațiune ma-ghiară și germană.

2. Locuință în etajul institutului în sale mari, sănătoase și luminoase provăzute cu mobilarul necesar.

3. Intretinere întreagă și anume: a) la dejun cafea cu lapte, b) la amiază 3 feluri, Dumineca și în sărbători 4, c) la cină feluri.

4. Spălat, luminat și încălzit. În fie care lună elevele vor lua câte o baie.

5. Instrucțiunea în fiert, spălat, căleatul cu fierul, coptul pânii tors, țesut, curățit, grădinarit, croit, purtarea socotelilor economiei de casă, conservatul și așezatul legumelor și victualelor pentru iarnă, în-grășatul animalelor, prășirea și ținerea galițelor etc.

La cererile pentru primire e de a să alături: estras de botez, testimoniu de pe clasa absolvată, atestat medical despre să-nătatea elevei, atestat de vaccinare și re-vaccinare.

Petițiunile sunt de a să înainta Prea veneratului Consistor mitropolitan din Blaj, alăturându-se la fie care câte o marcă de 45 fl., pentru spedarea francată a resolu-țiunii. De la cererea de primire nu sunt dispensate nici elevele cari au mai fost în internat.

Noutăți.

Aniversarea morții lui Leo XIII. Miercuri în 20 a l. c. s'a împlinit anul de la de-cedarea sfântului Părinte Leo XIII. În bis-erica sfântului Petru, cardinalul Agliardi a celebrat requiem solemn pentru odihna sufle-tului Lui. La serviciul divin a luat parte frații decedatului Pontifice, consulatul prusiac, rus, bavarez și foarte mulți credin-cioși. Pontificele Piu X, care de asemenea a asistat la serviciul divin, a ingenuchiat înaintea sarcofagului interimal a decedatului Leo XIII, rostind o scurtă rugăciune.

Directorul fundațiunii Șulțane a ținut Joi ședința. Au luat parte puțini membrii esteri, ca de pildă: Ioan Mezei, Pesta, Vas. Hossu, Cluj, I. S. Șulț, Sibiu, Iuliu Bardoși, Sibiu, Leontin Pop, Cluj, Basiliu Hârșan, Sibiu, Ioan Simionăș, Deva și Dr. Ales. Pop, Blaj. Dimineața s'a celebrat liturgie cu parastas la biserica parochială, în apropierea căreia e îngropat mitrop. Șulț. Rapoartele administrațiunii și a advo-catului au fost luate spre știre.

Avis literar. Zelosul nostru colaborator Andreiu Glavina, tânăr istro-român, care în anul trecut a publicat în partea literară a foaiei noastre interesante comunicate despre românii din Istria, în prezent petrece între compatrioții sei în scopul de a le studia limba, literatura poporană: datinele, cre-dințele, tradițiunile și tot, ce se rapoartă la viața lor socială. Literații și filologii noștri, cari vor să studieze pe istro-români, au cea mai binevenită ocaziune s'o poată face acea însoțiti de d. Glavina, care cu pre-venire își oferă tot concursul său, și e de însemnat, că în starea socială, politică și culturală de priu acele înfundaturi de munți și văi puțin cercetate de oameni li-terați, nu conducătorii cunoscut cu împre-jurările este chiar necesari. Cu adresa d-lui Glavina poate servi d. A. Vicin, profesor la gimnasiul din Blaj.

Hymen. Ioan Dima Ionescu și d-soara Eugenia Grecu, logoditi. Sibiu — Oltenița.

Ai dureri? — Folosește Fluidul Elsa, care folosește la cele mai multe morbari, bună oară reuma, umflăturile, morburi de splină, junghiuri, febrințală, sgârțuri, batere de inimă, respirație grea, durere de dinți, mirosul greu din gură, slăbirea de ochi, nervositatea, morburi de grumaz, scrofuli, răni, înghetare, orbant etc. etc. În timpul mai nou s'an pus în circulație mai multe feluri de imitațiuni sub numele de: Luisa-Fluid, Gold Elsa-Fluid etc. fie care se fie atent și se nu se lase amăgit de aceste. Adevăratul este numai Elsa-Fluid. Ca se încunjurăm relele ce pot se vie asupra noastră e consuit și practic se avem la în-demână tot de una Fluidul Elsa. 12 sticle sau 6 sticle mari trimite pentru 5 coroane franco, Feller V. Jenő farmacist în Stubica Centrale 82 (com. Zăgráb).

Moartea lui Krüger. Bătrânul ex — president al republicii sud-africane a murit zilele trecute în Clarens (Elveția) depare de poporul inbit și de osemintele nevestei de curând decedate. Luptător entusiast pentru independență țării și a poporului, Krüger va rămânea în istoria popoarelor drept tip al luptătorilor curajoși și neclintiți. Și acest erou, care în viață încă trecuse în domeniul istoriei, moare înstrăinat, cu sf. scriptură în mână... Cunoaștem decursul resboinului recent sud-african, vitejia legen-dară a burilor cari au dat piept bărbătește cu cea dintâi putere a lumii, care nepu-tându-i enceri cu eroismul, i-a copleșit cu numărul. Krüger a fost silit să-și părăsească țara. Acum că și-a închis ochii, englezii biruitori par a fi mai iertători leului adurmit. Krüger ceruse adecă în testament guvernului engles, să permită a fi înmor-mântat în Transvaal, lângă osemintele nevestei sale. Guvernul englez a cedat acestei rugări din urmă. Și astfel bătrânul president fără țară va avea cel puțin după moarte odihna în pământul țării lui.

Odihnă în pace!

„Caffée Grand“

Augustin Coltor

„Caffée Grand“

și-a aranjat în Strada mică Cafenea, Cofetărie și Hotel servind bucatele cele mai gustoase

și beuturile cele mai bune pe cum și obilii comferte și ieftine.

PARTE SCIINTIFICĂ-LITERARĂ.

Mitropolia Bělgradului.

(Răspuns d-lui T. V. Păcățian).

(Urmare).

Ne mai spune dl Păcățian la pag. 39: »Și mai există *faptul bine stabilit* din *partea istoriografiei maghiare*, că greco-orientalii, după invasiunea Tătarilor, sub regele *Ladislau IV*, au ajuns să fie atât de tari în cât ei se aflau în nemijlocita apropiere a regelui, ca consilieri ai Tronului. Ba mersese vestea, că greco-orientalii, stăpâni pe situație, au înduplecat chiar și pe regele să treacă la religia lor. E deci de închipuit, ca ei să nu fi avut episcopi și organizare bisericească?»

Faptul acesta nu prea e bine stabilit, cum crede dl Păcățian, care se reportează la auctoritatea lui Pesti Frigyes (a Szörényi Bánság, I, 341—2), fără să ne spună, că Pesti se razimă în afirmațiunile sale pe scrierea lui *Usaplovics* despre Sclavonia, pe Istoria bisericească, scrisă în limba germană, a lui *Saguna* și pe cartea lui *Stojackovic*: »Über die staatsrechtlichen Verhältnisse der Serben in der Woiwodina«. Aceste trei scrieri însă nu spun faptul, cum s'a întâmplat. Istoriografia maghiară a stabilit lucrurile cu totul alt-mintre, pe cum se poate vedea, din scrierea eruditului Pauler Gyula »A magyar nemzet története az Árpádházi Királyok alatt« (ediția a doua din 1899, II, pag. 324 și următoarele), unde în mod documentar se arată, că regele Ladislau IV (1272—1290) a fost fiul reginei Elisabeta, o femeie cumană. Regele acesta se încunjura de comun cu *păgâni*, Cumani și Tătari, și petrecea în societatea unor femei stricate cumane, cari i-au pus și capul. Într'o vreme decăzuse așa de tare, în cât pe soția sa a aruncat-o în temniță și și-a luat de soție pe o Cumană păgână, și pentru aceea i-a mers vestea, nu că s'ar fi făcut și el greco-oriental, ci că lăpădând creștinismul, ar fi trecut la păgânism. Aceste sunt motivele, pentru cari Ladislau a fost poreclit »Cumanul« cu atât mai vărtos, că și haine și păr purta după obiceiul Cumanilor. O soră a sa, Catarina, era măritată după Stefan Dragutin, fratele lui Stefan Uros II, sau Milutin, domnitoriul Sârbilor. Dragutin un om urât, schiop, flegmatic, fu scos din domnie de frate-său Uros și silit, să se mulțamească cu postul de guvernator al Macioviei și Sirmiului, provincii dependente de regele ungar. Uros trăia în fără de legi cu cumnată-sa, Catarina, și când o altă soră a regelui Ladislau IV, călugărița Elisabeta, vizită pe soru-sa Catarina, destrăbălatul Uros întră și cu aceea în relațiuni neiertate. Greco-orientalii, cari s'au întărit așa de mult, și despre cari este vorba în acte, nu erau pe teritoriul locuit de Români și în Ungaria propriu zisă, ci în Maciovia, unde stăpânia Dragutin, în comitatele Pozsega și Valko, și în Bosnia, unde ajunsese în funcțiunea de ban un indigen, Prijezda, și după el fiu săi Stefan și Prijezda, cari împreună cu poporul înclinau spre crezia »Patarenilor«, sau »Bogomililor.« Țara întregă se sili de repetite ori să pună capăt destrăbălărilor

regelui ei, care în 1279 promise aceia înaintea reprezentanților țării, că pe »cei necredincioși, sau pe aceia, despre cari scie, că sunt afurisiți, nu-i va mai admite în oficiu, sau în slujbă regescă; atât el cât și țara se va lăpăda de obiceiurile *păgânesci*, și va purta haine și păr în tocmai ca creștinii« (l. c. p. 353), iar în 18 August 1280 a promis, că toate acele decrete, ce biserica le-a adus în contra ereticilor, cari spre paguba credinței creștine, spre scandalul și rușinea țării *s'au sporit în mod vrednic de osândă mai cu samă în ducatul Bosniei*, le va ține și se va îngriji, ca și următorii săi și poporul său să le observe, și ori ce judecată va aduce biserica în privința aceasta, o va executa.« (Ibidem p. 372). Aceste fapte ne arată, că evenimentele de pe timpul lui Ladislau IV nu stau nici într'o legătură cu România și cu mitropolia sau episcopiile românesce închipuite de dl Păcățian, ci au de a face cu Slavii din Sârbia, Bosnia și Maciovia și cu păgânii Cumani și Tătari. Cine vrea să se convingă despre acestea, poftescă și cetească documentele publicate la Hurmuzaki (l. p. 399, 435, 436, 437, 463, 465, 466, 467, 468, 475, 477, 478, 492, 494, 495, 498), și nu se iee după scriitori din veacul al 18-lea!

Documentele contimpurane, ne cum să ne arete o întărire a credincioșilor greco-orientali pe teritoriul locuit de Români, ele ne arată tocmai contrariul, căci regele Ladislau IV în 1282 concede episcopului catolic din Alba-Iulia, să judece singur pe iobagii sei și anume din cauză, ca să adune mai mulți locuitori în Transilvania, cari s'au împușinat foarte mult în urma feliuritelor războaie și prigoniri (Hurmuzaki, Doc. I. pag. 442).

Tot răzimat pe auctoritatea lui Pesti Frigyes (l. c. p. 341) ne mai spune dl Păcățian la pag. 34, că pe cum se vede din o scrisoare a Papei Inocențiu III. adresată în 1204 regelui Emeric, *în întreagă Ungaria nu se afla pe atunci, de cât o singură mănăstire romano-catolică, pe când mănăstiri greco-orientale erau multe.* Dar în același timp dl Păcățian, lipsit, cum este în expunerile sale, de iubirea adevărului, tace despre ceea ce adaugă Pesti Frigyes imediat: »Această aserțiune (a papei Inocențiu) este neexplicabilă, de oare ce scim, că în Ungaria deja în secolul al 10-lea și 11-lea existau bogatele mănăstiri de la Pannonhalma, Garam-Szentbenedek, Szegszárd, Sz-Adorján din Zala, Háj-Szt-Lőrincz, Bakonybél, Tihany, Somogy, Pécsvárad, Siliz, Pászto și alte mănăstiri și convente.«

Așa zice Pesti Frigyes, iar dl Păcățian tace despre acestea. Și unul și altul, dacă și-ar fi luat osteneala, să examineze mai de aproape contextul scrisorii papale (Fehér Codex diplomaticus, II. 646), ar fi văzut, că prin cuvintele: »*licet unum sit ibi Latinorum coenobium, quum tamen ibidem multa sint Graecorum.*« Papa face imputare regelui Emeric, că pentru ce neliniștesce unica mănăstire din diecesa Vesprimului, cea de Somogyvár, locuită de Benedictini francezi și italieni, când sunt multe mănăstiri grecesci în regat. Iată dar, că în scrisoarea papei este vorba despre o unică mănăstire

latină din o singură diecesă, iar nu despre o singură mănăstire latină din întreagă Ungaria, unde, pe cum arată corect Pesti Frigyes, erau foarte multe mănăstiri și convente latine.

De vreme ce dl Păcățian nu scie, cari și câte au fost mănăstirile grecesci și spre a le stabili numărul de 9, la pag. 35 se provoacă la o scrisoare a papei Silvestru II, care ca și alte scrisori atribuite acestui papă, s'au dovedit apocrife, voiu spune cu, cari sunt mănăstirile grecesci cunoscute de pe timpul sfântului Stefan și din timpul imediat următor, și voiu arăta, că acelea nu stau nici într'o legătură cu mitropolia închipuită a dlui Păcățian, ci tocmai esclud existența ei.

Sfântul Stefan a întemeiat mănăstirea călugărițelor grecesci de ordul Sfântului Vasile în »*Valea Vesprimului*,« închinată preacuratei Fecioare Maria. Literile fundamentale sunt grecesci, ceea ce arată, că mănăstirea era populată de călugărițe de națiunea grecească. Literile se pot ceti grecesce în »*Árpádkori uj okmánytár*,« (I, 347). Pe timpul, când sfântul Stefan a înființat această mănăstire, schisma orientală încă nu era declarată, nici deosebirea între rituri nu era așa de mare ca astăzi, și ast fel nu-i mirare, că el a întemeiat și o mănăstire de călugărițe grecesci, cari să aducă în țară fineța culturii constantinopolitane și să promoveze cultura femeilor, întocmai pe cum număroasele mănăstiri latine împopulate cu călugări italieni aduceau în țară serioasa cultură italiană și promovau cultura bărbaților. Această mănăstire nu atârna de la nici un episcop de ritul grecesc, căci și *chrisma și oleiul sfințit trebuia să-l aducă de la Mitropolitul latin din Strigon*, pe cum se spune apriat în literile fundamentale (»*Et eodem die in consecratione crismatis et olei ecclesie sancte Strigoniensi pertinent*«, vezi textul latin la Fejér, Codex dipl. I. 312).

Legenda sfântului Gerard (la Endlicher, Monumenta Arpadiana, pag. 215--219) ne povestesc despre două mănăstiri, una desființată pe timpul sfântului Stefan, alta înființată cu prilejul desființării celei dintâiu. Conform acestei legende în *cetatea Mureșului* (în urbe Morisena), unde astăzi este Cianadul în Bănat, se află sub suzeranitatea imperiului bizantin un domnitor, Ahtum, care se botezase în *Vidin* după ritul Grecilor și de acolo adusesse un egumen și călugări grecesci, întemeiând o mănăstire în onoarea sfântului Ioan Botezătorul. Ahtum fu învins de Unguri, dar mănăstirea fu lăsată neatinșă până la a. 1030, când sfântul Stefan înființă episcopia Cianadului, iar pe călugării grecesci împreună cu egumenul lor îi scoase din cetatea Mureșului și-i așeză în *mănăstirea de la Oroszlános*, care mai târziu încă fu ocupată de călugări latini. Legenda aceasta ne arată destul de limpede, că pe timpul sfântului Stefan nu exista nici o mitropolie în Ardeal, că-ci dacă ar fi existat, atunci, pe cum Ahtum aducea sare din Ardeal, tot asemenea putea aduce și călugări de la închipuita mitropolie a dlui Păcățian, adecă din Ardeal, unde s'ar fi și botezat,

fără a trece Dunărea și a umbla pe la Vidin.

În comitatul Bihorul găsim la *Tormova* o mănăstire de călugărițe înființată de regele Andreiu I. (1047—1060) și de soția acestuia Anastasia, care era Rusă (Knauz, Monumenta Eccl. Strigoniensis. I, 53.) Aceasta s'a întâmplat în anii dintâi ai domniei lui Andreiu I, adică înainte de schisma orientală. Este de sine înțeles, că pe cum mănăstirea din »Valea Vesprimului« era supusă unui prelat catolic, așa trebuia să fie supusă și cea de Tormova.

Regele Andreiu I a mai înființat și o mănăstire grecească de călugări basiliani în Vișegrad, lângă Sz. Endre în diecesă Vesprimului. Andreiu II ca patron al mănăstirii, s'a rugat de Papa Honoriu III, ca în locul călugărilor greci să așeze acolo nescie monachi, cari pricep limba bisericilor vecine. Ast-fel în locul călugărilor greci au ajuns în mănăstire Benedictinii (Fejér, Cod. D. III, 1, 310 și IV, 2. 448). Vedem deci, că și asupra acestei mănăstiri dispunea un rege catolic și Papa de la Roma.

La granița sudică a Ungariei lângă *riul Sava* erau două mănăstiri închinare *Sfântului Dumitru*. Una (juxta schismaticos Regni Rascie versus Greciam) o întămpinăm pe la 1218. Ea însă a existat cu mult mai înainte, poate de atunci, când părțile acestea erau supuse imperiului bizantin. Într'însa locuiau călugări greci, maghiari și slavi, având fie care națiune locuință separată. Egumenul era tot deauna grec, pe care îl numia patriarhul din Constantinopol. Pe la începutul veacului al 14-lea această mănăstire decăzu, iar pe la 1344 se așezară într'însa călugări Benedictini (Theiner, Monumenta Hungariae, I, 9, 10 și 667—8 și Hurmuzaki Doc. I. p. 688) Alta era tot lângă riul Sava înființată de palatinul Radó, care a voit să fie înmormântat în această mănăstire (Fejér C. D. I. p. 394).

Cunoaștem deci următoarele mănăstiri grecești: a Fecioarei Maria din *Valea Vesprimului*, a călugărilor basiliani din cetatea *Mureșului* (*Cianad*), a același călugări din *Oroszlános*, a călugărițelor din *Tormova*, a călugărilor din *Vișegrad*, a *Sfântului Dumitru* de la granița Ungariei spre țara Sârbilor și a *Sfântului Dumitru*, de lângă Sava. Toate aceste mănăstiri erau, afară de una, supuse episcopilor latini. Această unică mănăstire era supusă patriarhului din Constantinopol, cât timp l'au suferit să pună egumeni într'însa, ceea ce încă dovedește, că în Ungaria propriu zisă și în Transilvania nu era nici o episcopie și cu atât mai puțin o mitropolie greco-orientală, a cărei existență este esclusă prin împrejurarea, că Ahtum din cetatea Mureșului era în legătură cu ierarchia bulgară de dincolo de Dunăre.

Împrejurarea, că sfântul Stefan, pe cum ne spune dl Păcățian la pag. 34, n'a persecutat biserica greco-orientală, nu dovedește de loc, că pe timpul acestui rege ar fi existat o mitropolie și episcopii românesci în Ardeal și Țara-Ungurească, ci dovedește numai aceea, că înainte de schisma din 1054 ritul grecesc nu era persecutat pe teritoriul regatului ungar și că dacă nu s'ar fi întâmplat acea schismă fatală, cu totul altminterea s'ar fi dezvoltat

biserica greco-orientală și alt trecut am fi avut și noi Români.

Istoriografia vechi, între cari locul din urmă îl ocupă domnul cavaler Ioan de Pușcariu, ne spune, că *Șarolta, mama Sfântului Stefan, primul rege al Ungariei, ca și locuitorii țării se țineau de biserica orientală* (Mitropolia Românilor ortodocși pag. 1.) Faptul acesta însă nu prea este dovedit. Mama sfântului Stefan poate nici n'a fost Șarolta, pe cum s'a crezut până acum pe baza cronicelor ungurești, ci a fost Adelaida, sora principelui polon Mescó, pe cum spun analele polone și silesiane, cari sunt mai vechi cu circa două sute de ani, de cât cronicile ungurești (Pertz, Monumenta Germaniae SS. XIX, p. 544, 581). Episcopul de Merseburg Thietmar, care cunoștea foarte bine curtea domnitorilor poloni și care a reposat la 1018, zice despre ducele polon Procui, că a fost unchiul sfântului Stefan, ceea ce numai în cazul acela a putut zice, dacă mama sfântului Stefan a fost princesă polonă (Ibidem, III, p. 862.) Adelaida a înduplecat și pe bărbatul seu, tatăl sfântului Stefan, să se încreștinească (Ibidem, XIX p. 581) și ei i-se atribuie începutul încreștinării Ungurilor (Ibidem, IV, p. 607).

Dar chiar și când am admite cu Istoriograful vechiu al d-lui Păcățian, că Șarolta a fost mama Sfântului Stefan, și că ea a fost greco-orientală, aceste împrejurări nu dovedesc de loc existența mitropoliei românesci închipuite de dl Păcățian, de oarece știut este, că sfântul Stefan, a cărui soție, Gizella, a fost o Germană, n'a ascultat de mamă-sa, ci ca om cu minte și prevăzător, a dat țării sale o ierarchie bisericească latină, sub care veacuri de-a rândul nu s'a mai putut susține nici o ierarchie episcopicească orientală, pe cum nici în țările supuse stăpânirii Grecilor nu s'au putut susține după schismă episcopii catolice. Asemenea este constat un fapt, pe care numai dl cavaler Pușcariu nu-l cunoaște, că ierarchia slavă, întemeiată de sfântul Metodiu în Panonia și Moravia, cu moartea lui întâmplată la 885, s'a stins desăvârșit, iar învățăceii și preoții lui au fost aruncați peste Dunăre de principele Moraviei-mari, Svatopluc, la 886. Tot așa constat este, că sfântul Metodiu n'a întemeiat nici o ierarchie în ținuturile locuite de Români (Vezi Balics, A kereszténység hazánk területén a magyarok letelepedéseig.)

Ori cât de cu mare grijă am căuta deci documentele, cari în veacul al 13 și 14 sunt număroase și despre Români, și chiar și dacă am merge și mai departe în întunerecul veacurilor până la sfântul Stefan, nu găsim nici un singur document, din care să se poată deduce existența unei mitropolii, ori unor episcopii românesci în Ardeal și Țara-Ungurească. Găsim însă din contră nenumărate documente, cari ne presentă ast-fel de stări de lucruri, ce esclud în mod necesar existența mitropoliei închipuite de dl Păcățian, sau a unor episcopii românesci în timpul amintit.

Domnul Păcățian se silește de la pagina 31 până la p. 34 să dovedească, că noi chiar și înainte de sfântul Stefan am fi avut o ierarchie episcopicească și chiar și o mitropolie în Ardeal și Ungaria, dar din nenorocire aduce ast fel de dovezi, cari fac de ris istoriografia română.

Starea religioasă a Românilor înainte de a. 1000, nu se poate limpezi deplin, până ce nu vom avea o istorie critică completă a Românilor de la colonizarea Daciei prin Traian până la înființarea principatelor române. Eu nici nu mi simțesc harnic, nici nu am timp să scriu această istorie. De aceea voi indica numai erorile acelea, în cari a căzut dl Păcățian, deși ele fuseseră spulberate de istoriografia română, sau sunt așa de neobiceșite la oameni inițiați în istorie, în cât trebuie să te miri, cum le-a putut pune pe hârtie dl Păcățian.

D-sa ne spune, că Episcopii Goșilor »*ai nostri au fost*« (pag. 31), deși cestiunea aceasta, care a făcut nemuritor pe dl Popea și »*Vechia sa Mitropolie*«, a fost tratată și lămurită de dl Ioan M. Moldovan, nu numai în »*Critica*« acelei »*Mitropolii*«, publicată în »*Arhivul*« lui Cipariu, ci și în o carte separată: »*Spicuire în istoria bisericească a Românilor*«, unde se arată greșelele grosolane, în cari a căzut dl Popea, și se dovedește, că acei episcopi n'au de a face absolut nimica cu Români din Dacia Traiană.

Ne spune mai departe dl Păcățian, că »*cei șapte episcopi, cu șapte episcopii*, despre cari scria Pilgrim, episcopul din Patavia la anul 980, papei Benedict, că ar fi existat în *Panonia* înainte de venirea Maghiarilor: *ai nostri au fost*, dacă nu toți, apoi în mare majoritate« (pag. 32). Să vedem deci, cum stă și lucrul acesta.

Pilgrim a fost episcop latin de *Passau* (nu Petau) de la anul 971 până la 991. El doria să scoată Țara-ungurească de sub jurisdicțiunea arhiepiscopului de Salzburg și să o supună sub jurisdicțiunea sa, pe motivul, că *Hunia*, sau Ungaria, este identică cu țara Avarilor de odinioară, care a fost supusă arhiepiscopiei de Lorch (*Lauracensis Ecclesia*), și fiind că episcopul de Passau și-a avut odinioară reședința arhiepiscopicească în Lorch, pe care a trebuit să o părăsească din cauza răutății vremurilor, de sine urmează, că Ungaria încă trebuie să fie supusă episcopului de Passau și acesta să fie înălțat la demnitatea de arhiepiscop. Ca să dovedească, că Avaria avea a fost supusă arhiepiscopiei de Lorch, Pilgrim a fabricat nisce bulle papale, din cari se părea, că ar fi existat într'adevăr arhiepiscopia de Lorch, dar cari sunt numai nisce născocituri, pe cum dovedește Dümmler în scrierea sa: »*Pilgrim von Passau und das Erzbisthum Lorch*«. Întemeindu-se pe aceste dovezi false, episcopul Pilgrim scrie papei Benedict VII, în anul 972 (nu 980), o scrisoare, în care se numește pe sine »*smerita slugă a bisericeii din Lauracum*« (*Lorch*) și arată, ce progrese mari a făcut creștinismul în Ungaria, și, fiind că el singur nu poate griji de acești creștini, cere, ca papa să-i sfințească căpi-va episcopi ca ajutor, *deoarece pe timpul Romanilor și Gepizilor șapte episcopi au fost subordinați bisericeii din Lorch* (Endlicher, *Rerum Hungaricarum Monumenta Arpadiana*, p. 131—133). Este deci evident, că aci nu este vorba de Dacia Traiana și de episcopii și mitropolii, cari acolo nu se pot adeveri ca existente, ci de episcopii din Panonia și de raportul lor cu biserica din Lorch (astăzi numai sat aproape de Dunăre, din jos de Linz). Iată cum pășește dl Păcățian, dacă după năravul seu rău nici odată nu

consultează documentele contimporane, ci se ia după scriitorii din zilele noastre, ca Ardelean, căruia nu-i face măcar onoarea de a-l cită și nu ne spune, că pe Balugyanski îl citează cu toate erorile lui după Ardelean.

Continuă apoi dl Păcățian, reproducând un pasagiu din »Istoria bisericească politică-națională« a naivului N. Tincu-Velea, în care acesta ne spune minunația, că în Dacia Traiană era organizată o ierarhie episcopescă în frunte cu un mitropolit, »care locuia în reședința proconsulului« Va să zică noi am fi avut de la început în Dacia Traiana o mitropolie cu episcopii sufragane, deși nu ne-au rămas urme neîndoioase și speciale nici măcar despre încreștinarea Daciei pe timpul acela. Și ca și când această aserțiune lipsită de ori ce temei istoric, nu ar fi fost destul de ridicolă, se apucă domnul Păcățian de un lucru și mai absurd, și pe cei șapte episcopi, cari, după Pilgrim, erau supuși mitropolitului din Lorch și traiau, dacă trăiau, pe timpul Romanilor și Gepizilor, iar nu pe timpul descălecării Ungurilor, î-i mai supune încă odată și mitropolitului din »Transilvania« pe timpul descălecării Ungurilor, și ast-fel ne prezintă o ierarhie completă românească în Ardeal prin aceste cuvinte pururea memorabile: »Cei șapte episcopi aflați aici la descălecarea Ungurilor, sigur (!) deci, că încă și-au avut capul lor bisericesc în Dacia centrală, în Transilvania, unde mitropolitul î-și avea reședința« (p. 33). Vine apoi sfântul Stefan și încununează această grandioasă operă, dispunând, ca creștinii orientali »să-și aleagă și mai departe episcopi de ritul lor și catolicii iară-și de al lor« (pag. 33—4). Ca coroană la toate aceste imposibilități, mai întrebăm, că dacă noi am avut o mitropolie în Dacia centrală cu șapte episcopi încă pe timpul venirii Ungurilor și această ierarhie s'a continuat și mai departe și înainte și după sfântul Stefan, cum se face, că un reprezentant al istoriografiei vechi, domnul N. Popea, în scrierea sa »Vechea Mitropoile«, află de lipsă a aduce în 948 un Grec din Constantinopol cu numele Ieroteiu și a-l înfige mitropolit drept în Alba-Iulia? (Vechea Mitropolie p. 35—38).

Acest »aparat științific« al d-lui Păcățian numai d-lui Șpan și celor din redacțiunea »Telegrafului Român« poate împune, pe când oamenii de știință îl vor socoti pururea de ceea ce este: o mare rușine pe istoriografia română.

Dacă vrea dl Păcățian să scie tot ce se poate sci cu oare care certitudine despre ierarhia Românilor înainte de sfântul Stefan, să nu-și pregete a ceti tratatul scurt, dar mēduos, al d-lui Onciul »Papa Formosus în tradiția noastră istorică«, publicat în cartea »Lui T. Maiorescu Omagiu« (pag. 620—631).

Iată deci, că dl Păcățian nu poate adeveri, decât cu absurdități, existența mitropoliei sale închipuite înainte și după sfântul Stefan până în veacul al 15-lea.

Să vedem acum, că oare existat'a închipuita mitropolie a dlui Păcățian în secolul al 15-lea?

Dr. A. Bunea.

(Va urma.)

Considerațiuni.

(Continuare.)

Dar schimbarea împrejurărilor, alte condiții de trai, alte aspirații, altă pregătire, alt fond moral și științific, alte curente, ori adieri mai mici ori uragane, nu trebuie să ne neliniștească așa încât să ne uităm capul. S'au schimbat și împrejurările între cari trăim noi. Nu mai sunt nici celea dinainte de 48, nici celea după. Ci altele nouă, sau în parte nouă.

Dacă voim ca să ținem bine lupta împotriva dușmannului, trebuie să ne mai primenim armele, să le mai schimbăm.

Astăzi avem lipsă mai mult decât ori când de bărbați luminați, mai ales de preoți adânc convinși de adevăratatea și necesitate legii creștinești plini de iubire, de zel apostolic pentru mântuirea lor și a celor incredințați grijei lor.

De ast fel de preoți avem lipsă, pentru că azi încep a să lăți, mâne vor crește și să vor întări, și în poporul nostru, curente, sisteme cari lovesc de-a dreptul credința creștină, atacându-i adevărurile fundamentale, și avem lipsă de zelul lor apostolic, desinteresat, căci astăzi toată lumea e mercantilă, muncă pentru bani, luptă pentru bani, sărire întru ajutor și un sfat bun pentru bani. Și poporul nostru în multe părți e foarte sărac, și străinii ce-l știu atrage în mrejele lor, îl sărăcesc și mai tare, el n'are de unde plăti.

Dar nu sunt de ajuns preoții și învățătorii pentru asta. Mai sunt doi factori

puternici: inteligența întreagă, toți câți știu și pot să ajute cu sfatul, cu peana, cu banul, și pressa, ziaristică românească.

* * *

De preoți adânc convinși avem mai întâi lipsă. Aceasta din partea bisericii, s'a pretins și s'a accentuat tot deanna. Creștinii, chiar și cei răi, încă o așteaptă asta de la păstorul lor. Sunt unele epoce, în cari oamenii sunt mai frământați ca de obicei, de diferite chestii arzătoare, cum sunt răsturnările de orduri sociale, descoperiri mari științifice, teorii captivatoare de-a genurilor. — În epocile acestea nu e atât de băgat în seamă preotul, nu-l spionează atâția, că ce crede și ce face. Dar acestea-s stări anormale, ori rar obvenoare, cari vin și trec, și cu ele trec și pasiunile ocazionale, și tendințele și părerile de moment — acum fie momentul acesta și o jumătate de veac — pe când instinctul, proprietatea fundamentală a sufletului omenească: religiozitatea rămâne, și îndreptându-l pe om către Dumnezeu, îi face să-și oprească ochii asupra celor ce au datorința de a-l duce pe calea cerească.

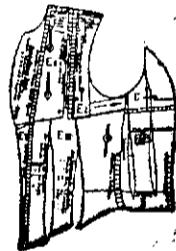
(Va urma.)

Posta redacțiunii.

Correspondenților. Pațină indulgență ne rugăm E foarte mare aglomerația de material.

Editor și redactor răspundător:

Aurel C. Domșa.

marca fabricii

De mare însemnătate pentru Dame!

Fie care P. S. Dómnă își pôte însa-și pregăti cu o ușurință de neînchipuit

— talia sa după ori ce modă —

cu ajutorul aparatului de croit talie pentru dame

inventat de **Anton Guschelbauer**. A fost censurat de academie, și poșede nenumărate scrisori de recunoștință.

Își are patenta și e scutit prin lege în toate statele culte.

• • • Prețul unui aparat e 3 cor. franco rambursat. • • •

— Se caută agenți —

— Prospecte să trimit la cerere gratis —

Cu tóta stima:

Antal Guschelbauer.

Sopron.

Ce-a povestit mórta?

— Povestire adevărată din viață. De Lindhof Iosif, Beocsin. —

„Acum povestesc-ne.“

„Azi nu scapi de noi.“

„Spune-ne, ce ți-a povestit mórta?“

Cu aceste provocări imbulzea o companie veselă pe un bătrân vrednic și cinstit, care ședea Dumineca trecută în birtul „La Stea“ la o masă cu mai mulți prietini.

Bătrânul, care era din satul vecin, s'a înduplecat la urma urmelor și și-a început povestea. A oftat odată adânc și o lacrimă i-s'a furigat în ochi. Și-a adus a minte de Maria lui, care de 8 zile zăcea acum sub glie și sub cruce. Maria cîntea pe bătrânul ca pe un tată al ei și înainte de mórte i-a spus o poveste, pe care se o spună el tuturor și această poveste doria satul să o aște.

Familia Mariei era foarte săracă. Bărbatul ei se dusese de 4 ani în America și nu i-a mai auzit de veste. Maria se susținea din lucrul mâinilor. Lucra tot lucru greu. Dar pe lângă aceea o mai chinuiau tot felul

„Maria a căzut în genunchi în fața faurului, i-a sărutat mâinile cu ochii plini de lacrimi, și plângând îngaima o mulțămintă, grăbindu-se spre casă la mica ei fetiță.“

de bôle: *Batere de inimă, dureri de cap, amețeli.* Și pe lângă aceea mai avea și o fetiță care avea necaz cu scrofule și era atât de prăpădită, că deși era de vre-o 9 ani nu putea nici umbla. Avea *bube* pe picioare, *ochii plini de urdori*, și fața îi era totă schimonosită de multele bube. Maria a folosit multe leacuri, despre care cetise prin foi și călindare, dar nici unul nu i-a folosit nimic.

Într-o zi spăla Maria haine la familia boerului. Deodată vine ferariul prin curte fugind, se împedecă de troca Mariei și o răstornă așa că toate hainele au căzut în tină. Maria s'a mănăiat foc. Și de alt fel nu putea suferi pe acest ferar pentru că avea un fel de leacuri, cu cari vindeca pe toți și ea nu credea în ele. S'a pus cu gura pe el și l-a ocărit bine.

„Înselăturiul ăsta iar a avut să alege la vre-un biet bolnav să-l înșele cu prostiile lui de leacuri.“ Și Maria a încuiat porța să nu mai vină pe aici.

După un ceas a venit ferariul iar pe aci, iar Maria ridea de el cum sta la porța încuiată și nu putea eși.

„Lasă-mă să trec soro. Ce sci când vei ave lipsă și de mine“, zice faurul. „D'apoi cum. Chiar d-ta poți să-mi dai vre-un folos. Póte leacul dtale mi-ar puté vindeca bóla mea? Cunosc eú prostiile ăstea. Am adus și eú destule, dar nu mi-au ajutat nimic.“

„Dar de aceea nu trebuie să-ți bați joc de Fluidul meu. Scie Dumnezeu ce bazaconii ai adus. Nu fi supărată, că ți-am făcut pagubă, mi-a fost foarte de grabă.“

„Putea-ți merge și mai încet.“

„Mulțămesc lui Dumnezeu, că numai mai opăcit, că ast fel ar fi murit o biată copilă și tu ai fi cauza mórții ei.“

„Dar ce s'a întâmplat?“

„Colo lângă biserică s'a nenorocit o copilă.“

„Acolo? Acolo șed și eú. Dór nu va fi pătit ceva Firuța mea, vai de mine?“

„Copiii se jucău pe lângă o grópă de var. Tocmai stânceau ómenii var și o copilă a cădút în grópă. Vecinii au alergat și au scos copilă totă arsă din var.“

„Vai de mine. F. Firuța mea Dómne, ce să me fac?“

„Ómenii n'au sciut ce să facă. Doctorul e de 5 ceasuri departe. Din fericire nevasta birăului, care mai anul trecut a suferit *sgăciuri, diaree și dureri de stomac* și eú am scăpat-o din gura mórții cu *Elsa-Fluidul* lui Feller a trimis la mine după Fluid și de aceea m'am grăbit așa. De mă duceam nu mai cu câte va minute mai târziu, ar fi fetița ta acum pe ceea lume. Acum am nădejde că se va vindeca copilă ta și tu te vei convinge, că Elsa Fluidul lui Feller nu e ca cele lalte bazaconii, cari nu ți-au ajutat nimic. De aceea vei face bine se comandezî cât de iute 1 duzină de Elsa-Fluid cu 5 cor. de la farmacia Feller din Stubica (cot. Zăgráb), cu care copilă ta se va vindeca cu desăvârșire.“

Maria a cădút atunci în genunchi înaintea faurului, plângend i-a sărutat mâinile și mulțămindu-i a alergat cătră casă.

În 15 zile s'a vindecat Firuța de arsură, în 4 săptămâni i-au trecut și *bubele și reuma* și după ce a folosit 2 duzine de Elsa-Fluid cu 8 cor. 60 fil. de la Eugen V. Feller, Stubica Centrale Nr. 82 (com. Zăgráb) i-a trecut bóla de ochi și tóte cele lalte. Maria încá a folosit Elsa-Fluidul și s'a mântuit și ea de tóte bólele ce o chinuiau.

De aci înainte tocmai Maria îndemna pe toți să folosescă Fluidul Elsa și tuturora le spunea că numai de la Eugen V. Feller în Stubica Centrale 82 (com. Zăgráb) pot căpăta Fluidul adevărat și că farmacistul plătesce cheltuiala pe poștă și că numai Elsa-Fluidul ajută la bóle dintre tóte *Fluidele lumii*. Tot satul și-a procurat apoi Elsa-Fluidul și toți îl laudă pentru efectul bun ce îl are mai ales contra *lipsei de poștă de mâncare, orbant, junghiuuri, dureri de pept, și grumazi, di mijloc, de cap, de urechi, de ochi, de rsăți, nervositate, asudări, ferbințeli, anemie, slăbiciune, dureri de mâni și picioare* etc. Cu Elsa Fluidul deodată au procurat și *Elsa pilule* de-ale lui Feller (6 cutii 4 cor.) cari vindecă tot felul de *dureri de stomac, mistuire slabă, bóla de rinichi, boală rea, vărsături, insomnie, gâlbănare* și altele.

Acestea mi le-a spus fericita Maria și tremura tótă când mi-a spus, că era cât pe aci să fie ucigașa ficei sale și numai Elsa-Fluidul alui Feller a mântuit-o de mórte pe mica Firuța.

Bătrânul ostenit de vorba multă tăcu. Luă repede o lingură cu apă, turnă câte va picături dintr-o sticlă, ce o avea în busunar, le înghiți și zise:

„Ceea ce am înghițit eú acum, a fost renunitul Elsa-Fluid lui Feller care m'a vindecat de *durerile de grumazi*, și pe care tot de una îl port la mine.“

Așa a vorbit bătrânul, vestea să lăți iute în sat. Toți bolnavii au trimes după Elsa-Fluid, despre care mult am cetit și care multora dar mai ales la mine acasă mi-a dat ajutor în contra multor năcazurí. În iarna trecută mulți au avut necaz cu *récclile* și în Dumineci mereú tuseau și strănutaú în biserică. Mulți aveau *guturaiú, inflamați, influență, răsuflet greu*, pe tóte acestea le-a vindecat ușor Fluidul Elsa.

Umflături, bubóie, scarlat, friguri, răgușeli, bóle de gură, miros de gură, colici, pe lângă acestea amețeli, ferbințeli, asudări, bóle de ficat, de apă, înghetături și multe altele, pe tóte le vindecă Fluidul Elsa.

Zi de zi curg scrisori de mulțămintă la Stubica, la farmacistul Feller. Le și merită pentru că nu numai bolnavi ei și cei sănătoși folosesc Elsa-Fluidul cu succes minunat pentru întărirea nervilor, întinerirea feții, contra mătretel și a căderii părului, etc.

Cine va comanda Elsa-Fluidul alui Feller imă va fi în veci recunoscător, pentru că l'am îndemnat să folosescă un leac atât de bun.

Și de óre ce adevăratul Elsa-Fluid se bucură de un renume atât de frumos să

ne ferim de imitațiuni pe cari le-au adus în circulație în timpul din urmă ómeni șarlatați sub numiri, ca „Gold-Elsa-Fluid“ sau Luisa-Fluid etc.; de ce se cumperi imitațiuni, când poți căpăta pentru același preț adevăratul Elsa-Fluid? Mai bine ne putem feri de înșelăciuni dacă cerem direct de la

Eugen V. Feller, farmacist în Stubica Centrale Nr. 82. (com. Zăgráb).

Adevăratul Elsa-Fluid alui Feller.

(Fluidul de esenție de plante cu miros plăcut alui Feller), provédut cu marca „Elsa“, pe ori ce sticlă și pe ori ce instrucție trebuie să fie marca alăturată cu numele „Elsa“ și subscrierea „Feller.“ În timpul din urmă după ce Elsa-Fluidul se bucură de o trecere foarte

s'au pus în circulație din partea unor speculanți fără conștiință diferite imitațiuni sub numirea de *Gold-Else-Fluid, Luisa-Fluid, Salvator-fluid, Horgony-fluid* etc. Să ne ferim de ast fel de imitațiuni pentru că numai cel provédut cu marca „Feller“ este Elsa-fluid veritabil. Comisiunea sanitară a examinat-o și aprobat-o. La esposițiile din Berlin, Roma, Londra, Paris și Nizza Fluidul Elsa alui Feller a fost premiat cu medalie de aur, mai pe urmă a fost decorat cu medalia de argint a ordului crucea roșie din Spania.

Se spedează cu rambursă ori trimițind banii înainte :

Dimpreună 12 sticle sau 6 st. duple	5.—
cu instrucția, 24 „ „ 12 „ „	8.60 „
spesele de 36 „ „ 18 „ „	12.40 „
poștă și ladă 48 „ „ 24 „ „	16.— „
60 „ „ 30 „ „	20.— „

Mai puțin de 12 sticle nu se spedează

Gratis primesc tot la 12 sticle o sticlă de Elsa Fluid.

La Elsa-Fluidul se recomandă, ca cel mai bun mijloc laxativ **pilulele Rebarbara Elsa de Feller**. Cu totul nesticăiose. Efect sigur și iute. Nu produce dureri, face poștă de mâncare, ajută mistuirea, curătesce tomacul. O legătură (6 tegule) cu instrucțiunea **4 cor.** franco. Nenumărate epistole de recunoscintă.

Adevăratul prav de insecte alui Feller cu marca „Elsa.“ Acest prav omóră insectele stricăciose de prin case, grădine, grajduri vii, cum is d e. muscele, purcoii, moliele, păduchii, ștelnițele, furnicele etc.

Prin folosirea acestui prav să cruță foarte mult și fiind efectul lui admirabil să recomandă cu tótă căldura, 1 tegulă 1 cor. dacă se comandă de odată cu Elsa-Fluid. la din contră singur costă 5 cor. franco,

St. D. FELLER V. JENŐ. farmacist în Stubica,

Centrale 82. cot. Zăgráb.

Te rog să-mi trimiți de o cam dată 12 sticle din minunatul Dtale Elsa-Fluid, de óre ce eú de 5 ani m-am perdut lumina ochilor, și acum după folosirea escelentului Dtale leac ved ca prin sită — te rog de spedare urgentă.

Am scris în 10 Iuliu 1901.

Ioan Bancsa (Czofalva (Treí scaune)

Că cu Elsa-Fluidul Dtale sint foarte îndestulit o dovedesc această desele mele comande. Elsa-Fluidul îl țin tot de una la mână.

Maurer F. med. pract. Fieberbrunn (Tirol).

29 (2—2)

(29) 26-26

Fundat în anul 1789.

ERNEST KRICKL & SCHWEIGER,

Liferanți de curte ces. șireg. pentru materie de mătășă și ornamente sacre.

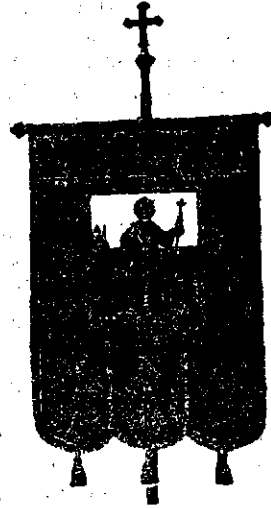

Viena I. Kohlmarkt 2.
„la porumbul alb”.

Recomandă

ornatele sacre, pregătite strict după ritul grec, ca de es. falone, diaconale, sticharii, saccos, omofor, epigonation, mitre, mandil, plașcanice, baldachine, prapori etc. cum și toate utensiile și vasele sacre de metal, ca disc, ciboriu, cruce, chivot, artoclasie, tricheriu și dicheriu, cadelnițe, candelă, sfeșnice, candelabre etc. toate pregătite solid și cu prețul cel mai ieftin de fabrică.

Cataloage ilustrate se trimit la cerere gratis și franco.

Medalia de aur dela Expositia științifică din București, 1903.

Enciclopedia Română
publicată din îndrăgirea și sub auspiciile
ASOCIAȚIUNII
pentru
literatură română și cultura poporului român
de
Dr. C. Diaconovicih

Cu numeroase ilustrații și hărți.

3160 pag. 8° mare — 37.822 articole.

3 tomuri legate luxos K 80.—

33 fasc. broșurate K 70.—

Editura și tiparul 1904 W. Krafft, Sibiu.

(B-5)

Senegin contra tusei, răgușelii, durerii de piept, ofitei, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungorei și tusei seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul 1 cor. 20 fil. și 2 cor.

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagreii, reumatismului, răcelilor, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite bôle le vindecă. Prețul 1 cor. 20 fil. și 2 cor.

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea reă, catarul și aprinderea de stomac, greața și vomarea, sgârțurile cele mai grele. Leac sigur. Folosește și la curățirea sângelui. Prețul 1.20 și 2 cor.

Kaljodsarsaparil. Mijloc estelent pentru curățirea sângelui la sifilis, morburile tinerețelor 1 sticlă 2 cor.

Laxbonbons. Închiderea scaunului e cauza diferitelor morhuri, pecum palpitarea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de încheierea scaunului numai de cât se comandă **Laxbonbons** zaharele purgative, plăcute și dulci la gust. Prețul 1 cor.

Chemicals, drogue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rum și altele. Teuri ruscice, Parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față și mâni. Articole cosmetice, oleu pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți pe cum și prav. Ori ce fel de articol din brânșă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge.

Cornel Demeter,apotecar în Békás-Magyar, 41 Bpest mellett).
12 (8-10)**Cruce sau stea dublă****electro-**
magnetică

D. R. G. M. Nr. 88503.

Vindecă și înviorază pe lângă garanță: reumă, astmă, (respirație grea), insomnie, vîjeirea urechilor, auzirea grea, epilepsie, nervositate, neapetit, gălbînare, durere de dinți, durere de cap, impotență, influență, precum și ori-ce morb de nervi. Morbosul, care nu se vindecă în timp de 45 de zile folosind aparatul de sub Nrul 88503, își reprimște banii numai decăt. Acolo unde n'a folosit nici un medicament, cercați aparatul meu; sum convins despre sigurul meu aparat.

Prețul aparatului mare e cor. 6. —
e de aplicat la morburii vechi.

Prețul aparatului mic e cor. 4. —
e de aplicat la morburii mai ușore.

Spediția centrală de vânzare îl trimite în țară și străinătate cu rambursă, sau dacă banii se trimit înainte.

SCHIEFFER D. SÁNDORBUDAPEST, VIII, strada Bezeredy Nr. 3.
16 (17-52)**Gratuit:****o cumpenă de casă și o mașină de fierț.**

Din cauza imbulzelei prea mari a marfei trimit în totă lumea renumita și de totă lumea plăcută marfă din argintul de Mexico, și anume:

6 lingurițe, 6 furculițe,
6 linguri de masă, 12
lingurițe de cafea, 6 cu-
țițe de desert, 6 furcu-
lițe de desert, 1 lingură
pentru supă, 1 lingură
pentru lapte, 2 luminări
elegante pentru salon,
tote din argint de Mexico

total 46 bucăți numai 6 fl. 50 cr.

Afară de acestea fie-care cumpărător primește ca dar, și pe lângă garanță

o cumpenă de casă de o putere
de 12 1/2 kgr.

Argintul de Mexico este un metal alb (și dinlăuntru) despre calitatea căruia primește garanța pe 25 ani. Spedițiunea se face ori prin rambursă ori prin trimiterea banilor înainte.

SCHIEFFER D. SÁNDOR,
BUDAPEST, VIII, strada Bezeredy Nr. 3.

— Pentru 5 corone —

trimite 4 1/2 chilo (vre-o 50 bucăți), bun și fin

⊙ Săpun de toaletă ⊙

pregătit din: trandafiri, lillie, viole, resedă, jasmîn, lăcrămioare.

Banii să se trimită înainte, ori se vor ridica cu rambursă.

Alexandru D. Scheffer,
Budapesta, VIII. Bezeredy 3.